

MALMÖ HÖGSKOLA

ISSN 1652-7224

Publicerad den 27 september 2006
Utskriftsvänlig pdf-fil

Ungdom, kön och seksualitet, ras og etnicitet, media, våld og skola – detta är de centrala aspekterna av idrotten i samhället som behandlas i antologin *Learning Culture Through Sports: Exploring the Role of Sports in Society*, sammanställd av Sandra Spickard Prettyman og Brian Lampman (Rowman & Littlefield). Valet av teman kan te sig besynnerligt i ljuset av att redaktörerna anser att just deras bok närmar sig frågan om idrottens plats i samhället og kulturen på ett originellt sätt; å andra sidan, hur många aspekter av generell interesse finns det? I en avslutande oppsummering konstaterar Brian Lampman att idrott är bra för många, men att dess organisation og utövning – åtminstone i USA – skapar fler problem än den løser. Vi gav boken till Ørnulf Seippel, en man med flere idrottsidentiteter, blant annet idrottsociologen og knattetotballstråneren, vars fylliga recension ådagalågger en spretig bok med ömsom långa, ömsom korta kapitler, vissa med referenser, andra helt utan, en del med konkret, andra med abstrakt inriktning – men alla lite för lite originella kanskje, lite för amerikanska. Og vår recensent efterlyser avslutningsvis frivilliga för en motsvarande nordisk artikelsamling.

Föga originellt men bitvis läsvärt om idrott, kultur og samhälle

Ørnulf Seippel

Institutt for samfunnsforskning, Oslo

Sandra Spickard Prettyman & Brian Lampman (red)

Learning Culture through Sports: Exploring the Role of Sports in Society

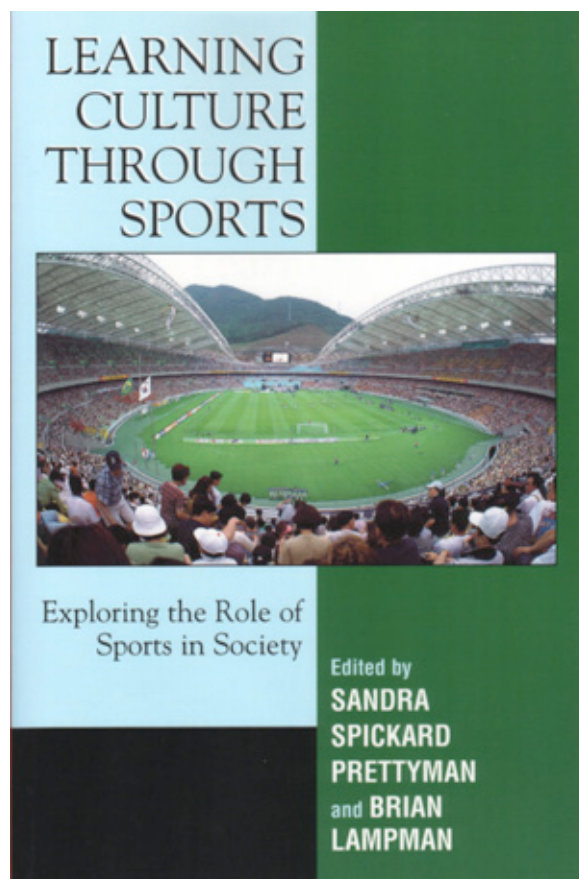
270 sidor, hft.

Oxford, Oxon.: Rowman & Littlefield Education 2006

ISBN 1-57886-380-5

Hva slags forventninger er det rimelig å ha ut fra en tittel som den denne boken har? Jeg tenkte at jeg kom til å lære noe om kultur ved å lese en studie om idrett. Om dette så var kultur i en mer generell forstand (om enn amerikansk) eller om det dreide seg om idrettskultur mer spesifikt (igjen, amerikansk) var jeg usikker på. Men, begge deler kan jo være interessant nok om analysene er gode, så jeg gikk løs på dette med troen på at dette kunne bli interessant.

Boken er en antologi, og første kapittel er rimelig nok en innledning der redaktørene selv prøver å tydeliggjøre hva de skal. Kultur er ikke lenger det sentrale, og vi får heller en historie der redaktørene klager over mangelen på kritiske tilnærminger til studiet av idrett, og at det er få som egentlig er opptatt av hva idretten betyr for folk flest i våre moderne samfunn. For å få til slike studier mener de så at det trengs

historiske, sammenliknende og kritiske perspektiver. Selv om det vel er en sannhet med modifikasjoner at det ikke er folk som er opptatt av idrettens betydning, så kan man alltid ha plass til flere gode kritiske, sammenliknende og historiske studier. Det blir også klart at det som kanskje særlig plager redaktørene er at det er et misforhold mellom den idrettens ideologi som prediker bygging av karakter, glede og inklusjon og det som faktisk skjer i store deler av idretten, ikke minst på barne- og ungdomssiden. Spørsmålet – egentlig settes det vel fram som en sannhet – er om idretten lever med en slags kognitiv dissonans eller falsk bevissthet, dvs. at det er en form for motsetning i det idretten tenker om seg selv og det den faktisk får til. Samtidig er forfatterne nøye med å understreke sin troskap til idretten: selv om de ønsker å være kritiske så er det i siste instans bare for at idretten skal bli bedre i stand til å virkeliggjøre sine idealer.

Boken er så delt opp i en rekke ganske tradisjonelle temaer som kanskje gjør det litt søkt å gjøre et nummer ut av at dette ikke er gjort før eller at dette er en original tilnærming: Ungdom, kjønn og seksualitet, rase og etnisitet, media, vold og skole. Under disse overskriftene inneholder boka, som verken er spesielt tykk eller tynn, hele 23 kapitler, og dette betyr at de fleste kapitlene er korte, enkelte helt ned i tre sider. Når det er sagt, så finnes det mye interessante stoff rundt omkring i denne boka, og vi blir minnet om en del saker som det kan være godt å huske på. Siden boken består av mange bidrag uten noen helt klar sammenheng, skal jeg redegjøre kort for innholdet i bidragene.

I den første delen om '*ungdom*' blir vi blant annet minnet om at det ikke er selvsagt at barne- og ungdomsidretten er så godt organisert som den faktisk er i vår del av verden, og at dette er et felt preget av sosial ulikhet. Et annet problem som står sentralt i denne første delen, og som sikkert er aktuelt som aldri før, er at konkurranseelementet er alt for framtrædende i mye barne- og ungdomsidrett, og at vi derfor også ser mange som slutter i idretten, mistrives eller som er utbrente. I denne delen av boka er det også et åpent brev til "the community" med forslag til hva man kan gjøre for å få til en bedre barne- og ungdomsidrett. Det overordnede målet er her å senke konkurransepresset, og den metoden som får mest oppmerksomhet er å ha mindre faste lag og sirkulere på spillere (i lagidretter) i større grad enn det gjøres i dag. Jeg tror det vil være vanskelig å gjøre dette uten at det går på bekostning av det sosiale, gleden og prestasjonene (lagidretter som f.eks. fotball er vanskelig å få til uten å kåre en vinner). Et annet poeng som gjøres her, og som jeg tror er riktig, er at det er begrenset i hvilken grad opplæring og kursing kan bidra til at konkurransepresset minkes fordi det så mange som har et så sterkt ønske om at egne barn skal lykkes at man ikke klarer å opptre distansert i forhold til det hele. Ellers kan man kanskje ta på seg en litt selvgod nordisk mine og si at det nok er slik at mye av det som luftes av forslag her faktisk reflekteres i f.eks. de norske barneidrettsbestemmelsene. Men, problemene er her også, for all del.

Boken beveger seg så over på '*kjønn og seksualitet*'. Her får vi en innføring i lovgivning (amerikansk) og en historisk oversikt som føres fram til dagens situasjon. Neste spørsmål er om 'cheerleading' er sport. Idrettens språk og dets maskuline uttryksformer er tema for neste kapittel, og dette er svært interessant og også viktig tema. Alle som har stått noen år på en sidelinje/langs en løype rundt omkring har vel stusset over språkbruken som benyttes. Da jeg gikk på trenerkurs (fotball) i regi av Oslo Fotballkrets hadde jeg f.eks. en trener/lærer som insisterte på å kalle alle spillere for 'gutter'. I går – dagen mellom jeg skriver et første utkast til denne anmeldelsen og nå, når jeg skriver den ferdig – spilte mitt lag (13 år gamle gutter) en helt ordinær seriekamp der en av spillerne roper på frispark og får som svar fra dommeren at dette er ikke jentefotball. Harmløst? Neppe. Idrettens homofobi er neste tema, og det pekes på hvordan idretten i utgangspunktet ble sett på som et middel til å gjøre gutter mer maskuline i en stadig mer feminin verden. Problemet er nå at med en større åpenhet for homofili, så henger idretten igjen i en form for maskulinitet som gjør det svært vanskelig å leve som homofil i idretten.

Så får vi en del om '*rase og etnisitet*', og et gjennomgangstema her er de stereotypene av fargede som framstår i dekingen av (amerikansk) idrett: På spørsmål om hvordan man vil beskrive idrettsfolk svarer amerikanere: 'dumb, violent, rapist, or drug users'. Når flertallet av toppidrettsutøver så er fargede har man et problem fordi dette – idretten – er det dominerende inntrykket mange hvite amerikanere har av fargede. Og så kommer det et kort bidrag fra en (eller annen) som har lært at det ikke er det ytre (rase) som teller, men det å gjøre så godt man kan. En del amerikanske lag har – eller har hatt – emblemer og symboler med referanser til indianer og indiansk kultur. Dette er i tilfeller problematisk, og dette diskuteres.

'*Idrett og media*' er tema for bokas fjerde del. En interessant observasjon er da at mediene allerede har spilt en sentral rolle i de to foregående delene når det gjelder både kjønn- og rasestereotyper, og kjønn og rase/etnisitet dukker også opp igjen som de viktigste temaene i denne delen av boka. Første kapittel, derimot, "... considers the role of pop music and flags as they intersect with the world of sport ..." og ender med en oppfordring: "What I want is for America to wake up and respond to the wars being waged in its name." Greit nok, men ikke mer, og ganske typisk for en del av bidragene til denne boken. Deretter er det tilbake til kjønnsstudier i det vi får et kapittel om mediens deking av kvinneidrett; kvinner er underrepresentert og framstilles ut fra spesielle premisser. Og dette skyldes bl.a. at sportsjournalister er menn. Så følger en artikkel som både er interessant, men også tendensiøs på en

måte som gjør den litt vanskelig å forholde seg til. Det handler om unge hvite menn som føler seg tilsidesatt og misforstått og som makter å skape et mediebilde av dette – unge hvite menn som undertrykte - som korrekt. To uttrykk for dette er Jackass og Eminem (i filmen *8 miles*). Kanskje har man et poeng, men analysen er litt for overfladisk til å få dette til å bli noe mer enn en begrunnet hypotese. Men, det kan være interessant nok.

Så var det 'volden' som skulle til livs. Vi har en artikkel om problemet med idrettsstjerner som rollemodeller, som bl.a. leder ut i spørsmålet om hva det er som gjør at vi forventer at de som er gode i idrett også skal peke seg ut positivt på andre sider i livet. Vi forventer f.eks ikke at de som har gjort en stor innsats for et mer rettferdig samfunn skal være gode i idrett. Fenomenet "hazing" – som på norsk oversettes med trakassering – handler om innvielses- og overgangsritualer som bl.a. er knyttet til idrettsdeltakelse og som i tilfeller har fått tragiske utfall.

Siste tema er 'idrett og skole' og vi får to artikler. Begge to er variasjoner over temaet "skoler som fremmer idrettsprestasjoner framfor intellektuelle prestasjoner", og et skritt videre, en idrett (i skolesystemet) som ikke en gang er i stand til å oppfylle egne mål: bygge karakter, sosial integrasjon, glede og underholdning og fysisk helse. Interessant nok løftes den europeiske løsningen med private organisasjoner (i motsetning til skolen) fram som en mulig løsning på en del av de utfordringene som her trekkes fram.

Avslutningsvis får vi en oppsummering av en av de to som har redigert boka (Lampman) som igjen understreker det som er bokens utgangspunkt og misjon: Idrett er noe bra som mange kan hente mye godt ut av, men slik den fungerer nå (i USA) så er det mange problemer med hvordan den fungerer. Dette gjør at man må tenke gjennom hvordan idretten faktisk drives. Et syn som har noe for seg også for oss i Norden. Og her skjønner jeg plutselig hva tittelen egentlig innebærer; at kultur (som noe positivt) er noe man kan lære gjennom idrett. Og så er poenget at idretten slik det fungerer i dag i USA er i ferd med å fjerne seg fra dette målet: Idrettens kultur er i fritt fall og vi må gjøre noe for å redde den.

Jeg har flere identiteter knyttet til idrett. En av dem er som samfunnsforsker med idrett som et sentralt tema. En annen identitet er knyttet til at jeg trener et fotballag for 13 år gamle gutter. Jeg har en følelse av at store deler av denne boka faller litt mellom disse to identitetene. På den ene siden ønsker denne boken å bidra direkte til en bedre praksis, en praksis som gjør at et sett av idealer blir bedre i varetatt. Og det er bra. På den andre siden er den en fagbok, som henvender seg til meg som forsker. Problemet er at den som praksisbok blir litt abstrakt og kanskje til og med litt enkel og naiv, som fagbok blir den for praksisnær og litt overfladisk. Selv om boken inneholder mange informative og tankevekkende bidrag, er et problem at kapitlene i en del tilfeller er så knappe at det er vanskelig å vite sikkert om dette er troverdig og solid: Jeg får litt av den samme følelsen som man kan ha når man finner informasjon på internett: Er dette et bidrag som er faglig oppdatert, er det et referat fra en gammel leksikonartikkel eller er dette ren syensing? Bokens kapitler svinger mellom det helt konkrete og det mer abstrakte, og det kan jo absolutt være fruktbart; det er vel slik samfunnsfag bør fungere. Men det er også en krevende øvelse å knytte sammen hverdags erfaringer og kritisk teori på en måte som ender opp i gode konkrete forslag og/eller interessante analyser. Og selv om mange av temaene som tas opp her er viktig, er ikke alltid forslagene like nyttige eller analysene like imponerende.

Når det gjelder idrett er det ganske betydelig forskjeller mellom Amerika og Europa. Det mange av bidragene i denne boka kan inspirere til er å reise spørsmålet om det man finner (mener) i en amerikansk sammenheng også er gyldig for en nordisk sammenheng, og en ting som slår meg når jeg leser dette er at det kunne kanskje være en ide å lage en slik bok som forsøker å knytte det praktiske og det teoretiske mer forankret i vår nordiske verden. Mange av de samme problemene kjennetegner vår idrett, men kanskje i mange tilfeller på en annen måte enn i det amerikanske tilfelle. Er det noen som føler seg kallet?

© Ørnulf Seippel 2006

Köp boken från Adlibris.se

Kjøp boken fra Saxo.dk

Køb bogen fra Saxo.dk

